

Een bekenbeheerplan voor Roeselare

Tijdens de maand januari worden de Roeselaarse beken gemaaid en gereit, waarbij dat laatste betekent dat alle plantenmateriaal tot op de wortellaag uit de beek verwijderd wordt. Goed voor de waterdoorstroming, maar rampzalig voor alle riet- en watervogels die in één klap hun leefgebied kwijt zijn.

Mijn observaties en de mailtjes die ik hierover krijg maken duidelijk dat er iets grondigs fout zit met het bekenbeleid van de provincie. Ook bij de West-Vlaamse Milieufederatie, onze provinciale koepel waar ruim 80 natuur- en milieuverenigingen bij zijn aangesloten, stromen de klachten binnen, ook uit andere gemeenten.

Natuurpunt Mandelstreek besluit om dit aan te kaarten bij stad Roeselare terwijl de West-Vlaamse Milieufederatie tegen deze werkwijze bij de provincie protesteert. Dit resulteert al snel in een, wat dacht je anders, digitaal overleg tussen Natuurpunt Mandelstreek, de stad en de provincie.

Het belangrijkste resultaat van deze vergadering is dat wij een voorstel mogen uitwerken waarin we aangeven welke beken nu nog natuurwaarde hebben en waar het beheer drastisch anders moet. Een flink pak werk.

Waarom een bekenbeheerplan?

- Tot en met 2016 hadden we vooral last wanneer er veel neerslag op korte tijd viel. Dat leidde dan tot overstromingen. Het huidige beheer, met daarop aansluitend de maai- en reitplanning, is er volledig op gericht het water zo snel mogelijk weg te laten stromen. De beken zijn gereduceerd

tot waterafvoerende kanalen. Niet onbelangrijk: de frequentie van stortbuien zal nog toenemen onder invloed van de klimaatverandering.

- Dit 'afvoerbeleid' heeft ook een kwalijke bijwerking: de (landbouw)grond droogt uit. Vanaf 2016 kennen we een toename van het aantal droogteperiodes en hittegolven, wat dit proces nog versterkt. Van de 10 warmste jaren, ooit gemeten in ons land, vallen er maar liefst 7 in het laatste decennium, waaronder 2017 (8e plaats), 2018 (2e), 2019 (5e) en 2020 (1e). De beken en laatste ongeschonden beekbegeleidende valleien kunnen hier een belangrijke rol spelen als buffers bij wateroverlast én als plaatsen waar het water in de grond kan dringen.

- Ten slotte zijn bekenbeheer en klimaat onlosmakelijk verbonden met biodiversiteit: riet langs een beek geeft leven!

De beheermaatregelen die wij voorstellen proberen deze drie aspecten te combineren. Dit is een moeilijke evenwichtsoefening, zeker in een regio als Roeselare, waar de stad met al zijn verharding als een 'natuurlijke wadi' binnen een ring van heuvels ligt.

Hoe we te werk gingen

Om op een week tijd een afgerond document met concrete voorstellen uit te werken, moet je eerst even goed nadenken. Welk kader zouden we daarvoor kunnen gebruiken? Voor ons is al snel duidelijk dat N36, 'de grote ring', een belangrijke grens is.

Voor de beken buiten de ring weten we dat de intensieve landbouw zijn tol heeft geëist. Er blijven nog

maar weinig brongebieden en oorspronkelijke valleien over. Op een beperkt aantal plaatsen worden er daar ook bufferbekkens aangelegd, maar meestal zijn dat erg onnatuurlijke dingen.

Binnen de ring delen we de beken op in 4 categorieën:

1. **Opgevulde beekvallei:** dit geldt voor het merendeel van de beken. Wat rest zijn 2 min of meer steile beekflanken.
2. **Beperkte of sterk vernauwde opgevulde beekvallei:** naast de 2 flanken zijn er beperkte resten van de oude vallei over; bedoeld als kleine buffer- of overstromingszones.
3. **Oorspronkelijke beekvallei:** de beek stroomt hier nog door de historische beekvallei. Dit geldt bijvoorbeeld voor een deel van de Babilliebeek in Rumbeke en van de Onledebeek in Beveren. Samen zijn deze gebieden goed voor 14 hectare aan waterbuffer- en infiltratiezones. Jammer genoeg beperkt het huidige beheer deze belangrijke functies.
4. **Verbrede beek:** de beekbedding werd veel breder gemaakt, waardoor grote, langwerpige waterpartijen ontstaan. Dit gebeurde bijvoorbeeld langs de Mandel ter hoogte van Schiervelde.

Als laatste kijken we of er al of niet een rietkraag, grote lisdodde of ruig struweel met bijvoorbeeld harig wilgenroosje of koninginnekruid aanwezig zijn. Vanuit dit kader, en ons basierend op de parate kennis van onze vrijwilligers, digitale kaarten en veldwerk, gaan we aan de slag.

Van linksboven met de klok mee:

Type 1: De gebetonnerde bedding van de Mandel in een opgevlude beekvallei.

Type 2: Sterk vernauwde, grotendeel opgevlude vallei van de Babilliebeek. Hier zijn beperkte overstromingen nog mogelijk.

Type 3: Alleen op deze plaats stroomt de Babilliebeek nog door een nagenoeg ongerepte natuurlijke vallei.

Type 4: Hier werd de bedding van de Mandel extreem verbreed. Dit relatief schone water met zijn mooie rietkragen is ecologisch best interessant.

Enkele conclusies van ons onderzoekje

- Buiten de ring zijn de beken bijna allemaal gereduceerd tot kanalen die het hemelwater zo snel mogelijk moeten afvoeren.
- De meeste beken vervoeren nog steeds verontreinigd water; afkomstig van de verspreid liggende bebouwing.
- De beekbegeleidende vegetatie is meestal arm en ruderaal, aangepast dus aan stikstofvervuiling.
- De beekvalleien binnen de ring zijn meestal opgevuld en verkaveld. Zo zijn ze hun waterbergend

vermogen verloren én genereren ze snel veel extra afstromend water; dat verder stroomafwaarts problemen veroorzaakt.

- De Mandel is, vóór deze hoofdbeek Roeselare binnen stroomt, verbreed tot langwerpige plassen. Dit relatief schone water met zijn mooie rietkragen trekt interessante vogels aan!
- Binnen de ring blijven er nog 2 restanten van oorspronkelijke Ferrarisweiden over. Beide bieden veel potentieel om water te bufferen en te laten infiltreren. Bovendien zijn beide gebieden biodiversiteitshotspots.

Waar een rietkraag of rijke lisdode- en ruigtevegetaties voorkomen, stellen we voor om bloksgewijs te maaien. Door afwisselend delen te maaien en delen niet te maaien, ontstaat een gevarieerde structuur. Daarin vinden vogels en andere dieren ook tijdens de winterperiode beschutting en voedsel. Bovendien ontstaan er zo blokken met afwisselend oud en nieuw riet, een erg interessante biotoop voor rietvogels.

Een aantal beekfragmenten hebben interessante oeverzones waar dit blokmaaien vanaf volgende

winter toegepast zou kunnen worden (bv. Babilliebeek, Krommebeek en Regenbeek). Daarnaast zijn er nog beekfragmenten die in de verdere toekomst ook best een soortgelijk beheer zouden krijgen. Maar voor de meeste (!) beken kan het klassieke 'winterreiten' gewoon doorgaan, omdat ze nu ecologisch geen enkele waarde meer hebben.

Hoe moet het nu verder?

Op 25 maart volgt er een plaatsbezoek met de stad, het stadlandschap en de provincie. Daaruit leren we dat we ook rekening moeten houden met de kraan. Die machine van wel 30 ton moet niet alleen kunnen passeren, maar het riet ook efficiënt in blokpatronen kunnen reiten. Gelukkig is er de vijfmeterregel. Deze strook moet vrij blijven zodat die machine er altijd kan passeren. Op basis van deze informatie tekenen we een kaart waarop het kraanspoor aangeduid staat net als de blokken die afwisselend geruimd of niet geruimd worden.

Een laatste probleem dat opgelost moet worden is het opruimen van het reitmateriaal. Wettelijk gezien mag dat in die vijfmeterzone gedumpt worden, maar als dit blijft liggen ontwikkelt zich daar een

oninteressante vegetatie met ruigtekruiden. Brandnetels nemen het dan over van het riet en andere oeverplanten. Gelukkig is de stad (waarschijnlijk) bereid dit plantenmateriaal af te voeren zodat we die verruiging kunnen vermijden.

En in het buitengebied?

Wat met de 'beekkanalen' in het buitengebied? Voor de beken in landbouwgebied kunnen we ons misschien best concentreren op het behoud van de beekoevers. Daarvoor moeten op de eerste plaats de provinciale afspraken op basis van het 'Decreet Integraal Waterbeleid' gerespecteerd worden. De belangrijkste afspraak is de éénmeterstrook: land langs een waterloop mag maar bewerkt worden vanaf een afstand van 1 m vanaf de kruin. Ook weides langs waterlopen moeten afgesloten worden om trappelschade aan de oevers te vermijden. Verder is het gebruik van pesticiden verboden op de oever en op die eerste meter (voor sommige pesticiden gelden nog strengere regels). Bemesting is zelfs verboden binnen de 5 m van de insteek.

Maar wie controleert dit? De beekoevers zijn eigendom van de aangelanden en zij beheren hun stuk

Een knijpconstructie in het Groenhovebos in Torhout.

De versmalling van de watergang laat het water langzamer stromen zodat je stroomafwaarts minder snel wateroverlast krijgt. Het water krijgt zo ook meer kans om in de bodem te dringen.

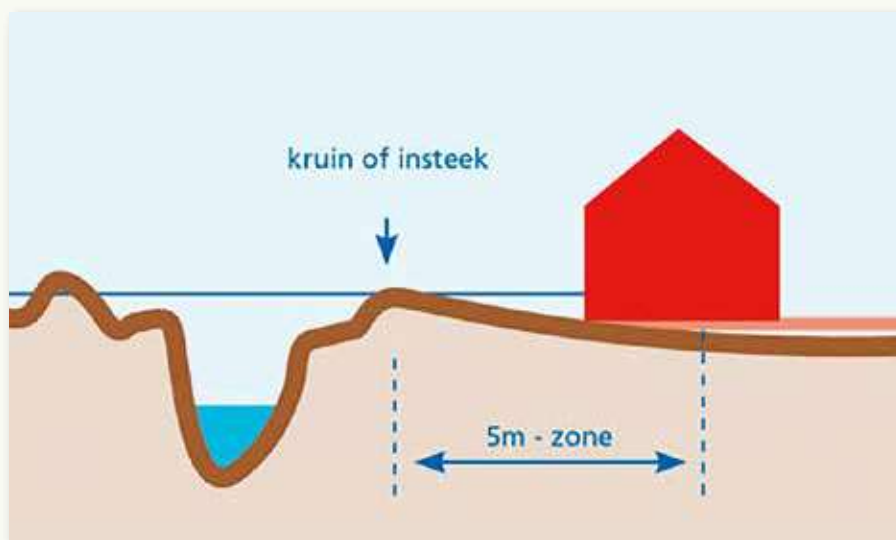
Foto: Peter Lemmens.

zelf. Aangezien dit geen openbaar domein is, gelden de regels van het bembesluit daar niet. Het is eigenlijk hetzelfde met het maaien van je gazon: het zou beter zijn dat ..., maar elk is baas over eigen pelouse.

Een eerste stap in het buitengebied zouden we kunnen zetten langs de Bergmolenbeek. Deze beek stroomt deels door het Bergmolenbos, het Roeselaarse stadsbos in aanleg. We hebben gevraagd of het Agentschap voor Natuur en Bos hierover zou kunnen overleggen met de provincie. Door een ecologisch beekbembesluit, het plaatsen van knijpconstructies en het opnieuw laten meanderen van de beek zou dit beekfragment geres taureerd kunnen worden en zouden we de natuurwaarden gevoelig kunnen verhogen.

Tot slot

Beken zijn veel meer dan afvoerkanaalen die het water zo snel mogelijk weg moeten krijgen, zeker nu we met steeds ernstigere droogteperiodes geconfronteerd worden. Beken moeten water ophouden en door een ecologischer beheer

De oevers van waterlopen die beheerd worden door de overheid moeten altijd vlot toegankelijk zijn voor de waterbeheerder. Daarom mogen in een strook van 5 m langsheen de waterloop geen vaste constructies geplaatst worden. Beeld: www.west-vlaanderen.be.

kunnen we de bermen weer bloemrijker maken, een zegen voor tal van planten en dieren. Eerst pakken we de natuurrijkste beekfragmenten aan en stapsgewijs breiden we uit naar beekfragmenten met een rijke ruigtebegroeiing.

We zijn nog ver af van de ideale situatie waarbij beken als biodiversere blauwgroene linten de natuur verbinden, maar dit project is er een goede aanzet toe. Natuurpunt Mandelstreek wil alvast de stad Roeselare en de provincie West-Vlaanderen bedanken om deze eerste stappen te helpen zetten. En misschien kan deze werkwijze andere Natuurpuntafdelingen inspireren om ook in hun werkingsgebied tot een ecologisch bekenbeheer te komen?

Tekst & foto's: Peter Hantson, tenzij anders vermeld.

ALGEMENE BOUWONDERNEMING

ERIK DEBAL

Verbrandhofstraat 130 - Roeselare
Tel. 051 20 83 41
info@debalerik.be - www.debalerik.be

**NIEUWBOUW - VERBOUWINGEN
WIND- EN WATERDICHT WONINGEN
ALLE RUWBOUW- EN BETONWERKEN
ENERGIEBESPARENDE RENOVATIES**

Sights Of Nature
Natuurpunt Optiekshop
Vermingveld 19
8490 Jobbeke
050 31 50 01
www.depts.dtre.be

KITE OPTICS | **SWANSON OPTIK** | **Leica** | **ZEISS** | **Bynux**

KITE BINO APC STABILISATIE
INTELLIGENTE OBSERVATIE

OFFICIEEL PARTNER

Koop uw instrument met ledenkorting bij Sights Of Nature, officieel partner, en steun zo Natuurpunt
VERREKIJKERS | TELESCOPEN | MICROSCOPEN | ACCESSOIRES

KITE OPTICS
www.kite-optics.be